

Muqtada Es-Sadr Irak'ı Başarılı Bir Devlete Dönüştürebilir mi?

Zana Baykal

Irak devleti Uluslararası İlişkiler literatüründe başarısız devletlerin en açık örneklerinden biri olarak anılmaktadır. Bu durumun nedenlerini anlatan onlarca yayın bulmak da oldukça kolay. Irak'ın geçmişinde yatan ve onu başarısız kılan nedenleri söylemeden geçmek bu ülkeyi anlamamızı zorlaştırır. Ortadoğu'nun etnik ve mezhebi mozağini yansıtan Irak, Sünni, Şii ve Kürtlerin kendi bölgelerine sahip olduğu bir devlettir. Fakat bu grupların birbiriyle ve kendi aralarındaki sorunlu ilişkileri tarih boyunca birlik ve beraberlikten yoksun bir tablo ortaya çıkarmıştır. Güçlenen her grup diğer rakip grubu tamamen ortadan kaldıracak sert politikalar hayata geçirmiştir ki, bu da Irak dışı aktörlerin ülkenin iç işlerine karışmasına yol açmıştır. Sünnilerin temsiliyetinin yükseldiği Saddam Hüseyinli yıllarda Kürtler ve Şiilerin rahatsızlıkları ve başkaldırıları ABD'nin Irak'a müdahalesinin nedenlerinden biri olmuştu. Şiilerin iktidarında ise Sünnilere yönelik uygulanan dışlayıcı mezhepçi politika DEAŞ'ı güçlendirdi ve yayılmasına yol açtı. Kürtlerle çözülmeyen sorunlar da ayrılıkçı politikaları pekiştirdi ve bağımsızlık referandumunu getirdi. Şii iktidarında da yine dış güçler devreye girmiş ve ilk önce ABD daha

sonra İran gibi dış aktörlerin Irak müdahaleciliği devam etmiştir. Tabii burada Irak'ın petrol ve doğalgaz kaynakları ile dış aktörlerin bu kaynaklardan pay alma stratejilerinin dış müdahaleciliği körüklediğini not etmek gerekliyse de yazının konusu bu grupların ilişkilerine odaklanacaktır.

2003 yılında ABD işgalinden sonra Irak'ta Baas Partisi ortadan kaldırılmış, yeni siyasal partiler kurulmuş ve o zamandan beri Temsilciler Konseyi yani milletvekili seçimleri üç kez yapılmıştır. Mezhebi ve etnik aidiyetleri üzerinden şekillenen siyasal partiler bloklar şeklinde ele alınırsa, işgalden bu yana Şii blokun Irak nüfus dağılımını yansıtacak biçimde en etkin ve hükümet kuran güç olduğu görülmektedir. Şii blok içerisindeki farklı gruplaşmalar olsa da sonuç olarak Sünni Arapları ve Kürtleri yönetebilmekte onların politik manevra kabiliyetlerini ciddi şekilde sınırlandırabilmektedirler. Yani Sünni Araplar ve Kürtlerin, Şiilerle uzlaşmadan herhangi bir siyasal sorunu çözmeleri çok zor. Nitekim Şii blokla anlaşamamaları sonucu Kürtlerin petrol ihraç etme yetkisi ve bütçe sorunları hükümetle büyük krizlere neden oldu. Benzer şekilde Sünni blokun talepleri ve barışçıl

protestolarının sert bir şekilde bastırılması da Şii Blokun Sünni politikası sonucu ortaya çıktı ve Sünni radikalizmini artırdı. 2005, 2010 ve 2014 seçimleri de Irak içindeki siyasal gruplar arasındaki bu genel döngüyü değiştiremedi.

2018 seçimleri bu döngüyü değiştirebilir ve istikrar üretebilir mi? Bir başka ifadeyle bu seçimin ardından Irak başarılı bir devlete dönüşebilir mi? Bu sorunun cevabı Şii blok içerisinde uzlaşmacı grupların mı yoksa dışlayıcı grupların mı hükümeti oluşturacaklarında saklı. 54 sandalye kazanarak seçimin galibi olan ve hükümeti kurmakla görevlendirilecek olan Mukteda Es-Sadr'ın Sairun ittifakı söylemleriyle umut vadetmekte. Sadr, yolsuzlukla mücadele, ekonomik refahı artırma ve dış müdahaleciliği reddeden Irak politikası söylemleriyle milyonlarca Iraklı'nın teveccühünü kazandı. Seçim sonrasındaki açıklamalarında seçim öncesinde ilan ettiği politikalara bağlı kalacağını ilan etti. İttifak görüşmelerinde de Sünni Arap ve Kürtleri içeren çoğulcu bir ittifak arayışında olduğunu ve teknokrat bir hükümet kurma isteğinde olduğunu belirtti. İttifak kurmak istemediği partilere bakıldığında ise İran'ın nüfuz alanı içinde bulunan siyasi partileri işaret etmekte. Kısacası Sadr, Irak'ı başarısız kılan nedenleri kötü yönetim ve dış müdahalecilik olarak belirlemekte ve bu sorunların ortadan kaldırılması durumunda ülkesinin yeniden kalkınacağını düşünmektedir.

Sairun ittifakının en öncelikli ev ödevi Şii, Sünni ve Kürtler arasında bozulan güvenin yeniden tesis edilmesidir. Özellikle Nuri El-Maliki döneminde izlenen mezhepçi ve dışlayıcı politikalar nedeniyle Irak'a ve Iraklı olmaya yönelik inancını kaybeden Sünni Arapların ve Kürtlerin merkezi yönetimle olan anlaşmazlıklarının çözülmesi ülkenin birlik ve beraberliği açısından elzem görünüyor. Gruplar arası güvenin tesisıyla birlikte yolsuzluğa bulaşmamış, işin ehli kişilerin yönetim mekanizmalarına tayin edilmesi vatandaşların devlete ve değişime olan inançlarını sağlamlaştırır. Irak'ın kendisini ABD ve İran'ın bölgesel politikalarından soyutlayıp

iki ülkenin mücadele alanı olmaktan kurtarması da ülkenin kalkınmasının önünü açabilir. Fakat bu reçetenin uygulanması aidiyetlerin etnik ve mezhebi kökenlerle ifade edildiği Irak'ta birçok meydan okumayla karşı karşıya kalacaktır. Ancak Sairun ile koalisyon kuracak partilerin bu ilkelere inanması ve bu politikalara ayak uydurması meydan okumaları boşa çıkarabilir. Aksi takdirde Sairun'un tek başına bu politikaları hayata geçirme şansı pek yok. Örneğin; yolsuzlukla mücadelede diğer partilerin desteği oldukça önemli olacaktır. Özellikle yolsuzluktan nemalanan rantçı kesimle mücadelede koalisyon partilerinin büyük çaba ortaya koyması gerekecektir. Kürt Bölgesel Yönetimi ile yaşanan anayasal sorunların çözülmesi de koalisyonun uyumlu çalışmasını gerektirecektir. Sünni Arapların şikayetlerinin giderilmesi ve DEAŞ ile savaşta yıkılan Sünni kentlerin yeniden inşa sorunu da koalisyonun ne kadar başarılı olacağına bağlı olacaktır. En önemli başlık ise ABD'nin İran'ı hedef tahtasına oturttuğu bir dönemde koalisyonun ülkeyi bu çekişmeden kurtarıp kurtaramayacağıdır. Hükümeti kuracak koalisyonun kararlı tutumu İran'ın ülke üzerindeki nüfuzunu ciddi şekilde sınırlayabilir.

Sairun ittifakı, bu söylem ve politikalarının ancak Nasr, El-Vataniyye, El-Hikme ve KDP'nin dahil olduğu bir çoğunluk koalisyonunda başarılı olabileceğini hesaplamaktadır. Bu partilerle bir uyum yakalanabileceği ve sözü edilen amaçlar doğrultusunda ortak politikaların üretilebileceğine inanmaktadır. Kanun Devleti, El-Fetih ve KYB gibi İran'ın nüfuz alanı içinde bulunan partilerin hükümet dışında tutulmasının da ülkede dış müdahaleciliği azaltabileceğini düşünmektedir. Başarılı bir koalisyonun kurulması ve politikalarını hayata geçirmesi Irak'ı başarısız bir devlet olmaktan kurtarabilir. Sorunları çözme niyetinin ortaya çıkmış olması ve vatandaşların yetkiyi değişimden yana söylem üreten Sairun ittifakına vermesi Irak için umut vermektedir. Sairun ittifakının ve kurulacak koalisyonun başarısı Irak devletinin de başarısı sayılacaktır. Elbette ki bir devletin bütün sorunlarını çözmüş başarılı bir devlet kategorisine girmesi uzun dönem devam eden

bir istikrar süreci gerektirir, fakat koalisyonun söz konusu politikaları hayata geçirmesi kademeli bir şekilde ülkeyi başarısız bir devlet olmaktan kurtarabilir.